

19 Şubat 2016, İzmir

Dr. Berrak Yeğen

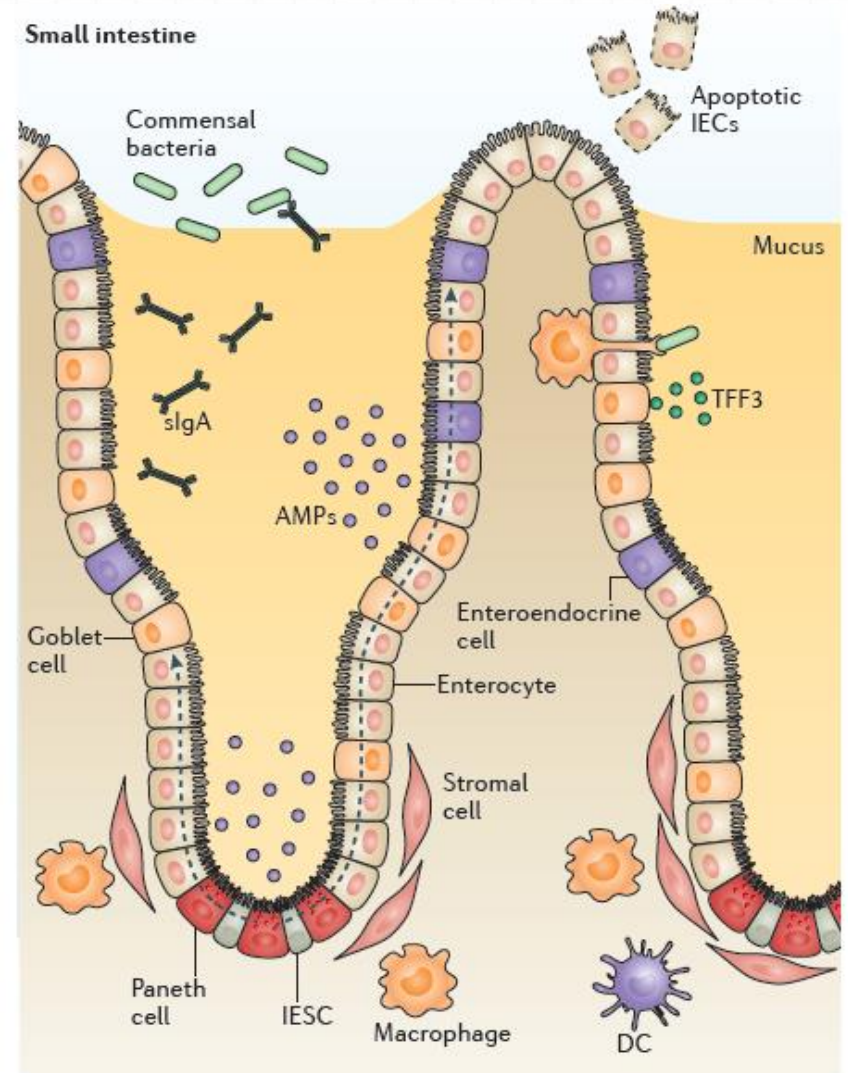

PEDİATRİK BAĞIRSAK YETMEZLİĞİ ve REHABİLİTASYONU SEMPOZYUMU

İnce bağırsak fizyolojisine genel bakış
ve rezeksiyon sonrası adaptasyon

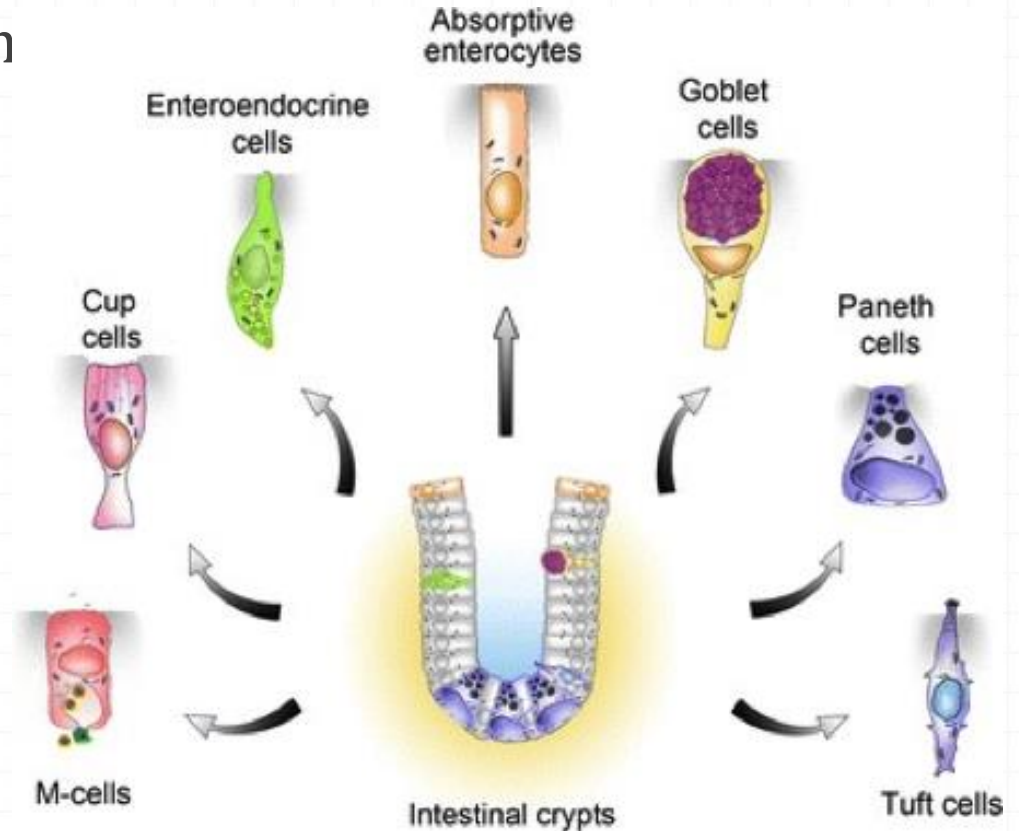
İnce bağırsak epiteli

- Fiziksel bir bariyer
- Besin maddelerinin enzimatik sindirimi ve emilimi
- Patojen mikroorganizmalar ve toksik maddelere karşı konak savunma
- Endokrin organ
  - Mukozal savunma ve bağırsak bariyer işlevinde
  - Mukozal büyüme ve absorpsiyon kapasitesi

Epitel

- o Organogenezis- endoderm tabakadan
- o Absorptif hücreler:
Enterositler, çoğunluk
- o Sekretuar hücreler:
  - o Paneth hücreleri
  - o Enteroendokrin hücreler (EEC'ler)
  - o Goblet hücreler
  - o M (microfold) hücreler
  - o Tuft (püskül) hücreler

Epitel yapım döngüsü

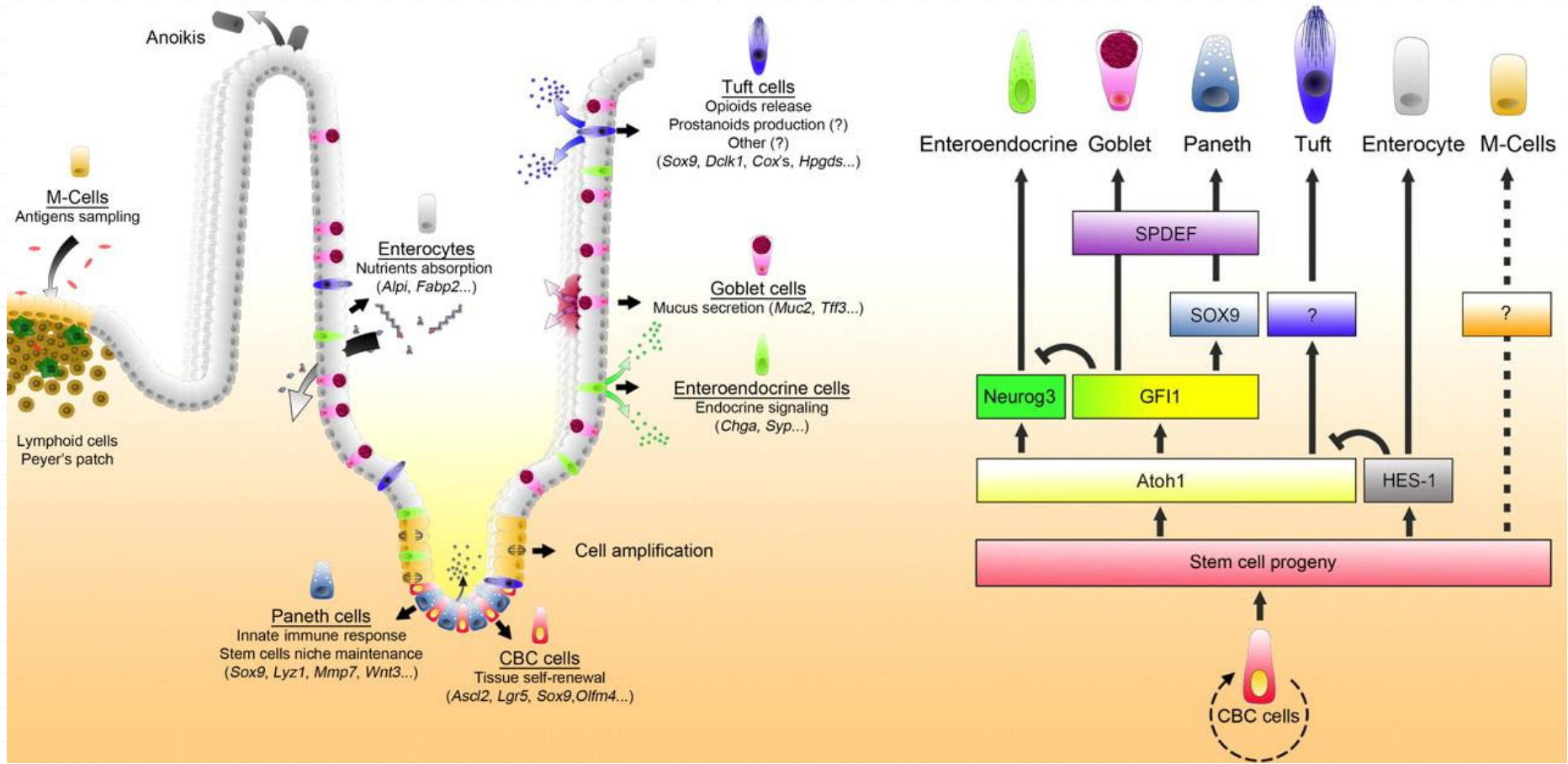
- o Yenilenme süresi 5 gün
- o Günde 300 milyon yeni hücre
- o Epitelin yapısal bütünlüğü ve tümör gelişiminin engellenmesi- hücre ölümü ve yapım dengesi
  - o Wnt/**β**-katenin
  - o Ephrin
  - o Bone morphogenetic protein (BMP)
  - o Notch
  - o Hedgehog
  - o Fosfatidilinozitol-4,5-bifosfat 3-kinaz (**PI3K**)

Barker, Tan, Clevers. Development 2013.

McKernan ve Egan. Curr Opin Gastroenterol 2015

İnce bağırsak epitel hücrelerinin diferansiyasyon modeli

Gerbe ve ark J Cell Biol 2011;192:767-780

Enteroendokrin sistem

- o Vücuttaki en büyük endokrin organ
- o Post-prandiyal fizyoloji
  - o GI kanal vücuda gıdanın giriş kapısı
- o EEC'ler tüm epitelde
  - o lümene bakan taraflarında besin reseptörleri
  - o besine yanıt olarak peptid hormon salgısı
  - o sadece sindirim değil, iştah ve tokluğun kontrolü

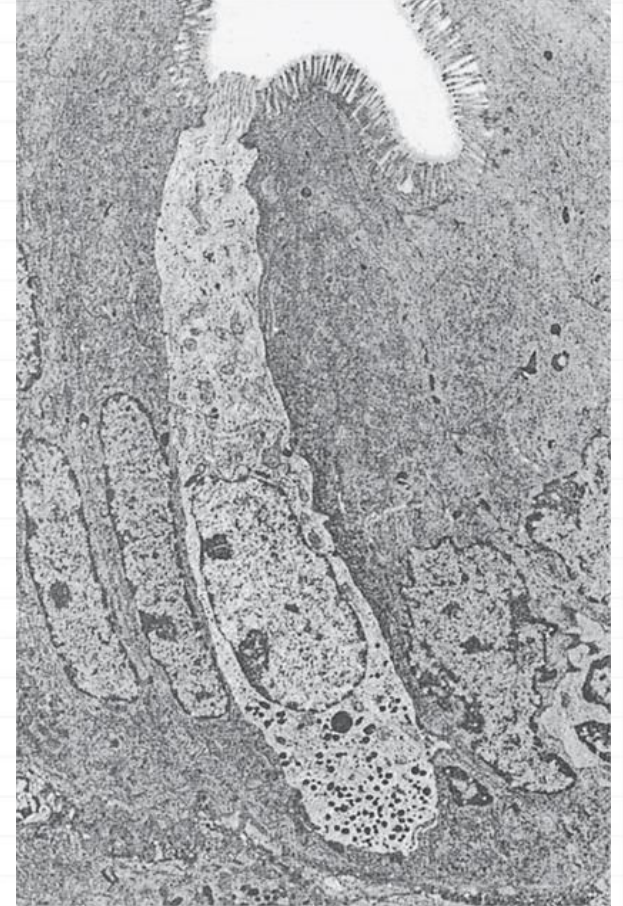
EEC'ler

Gİ epitelde yayılmıştır:

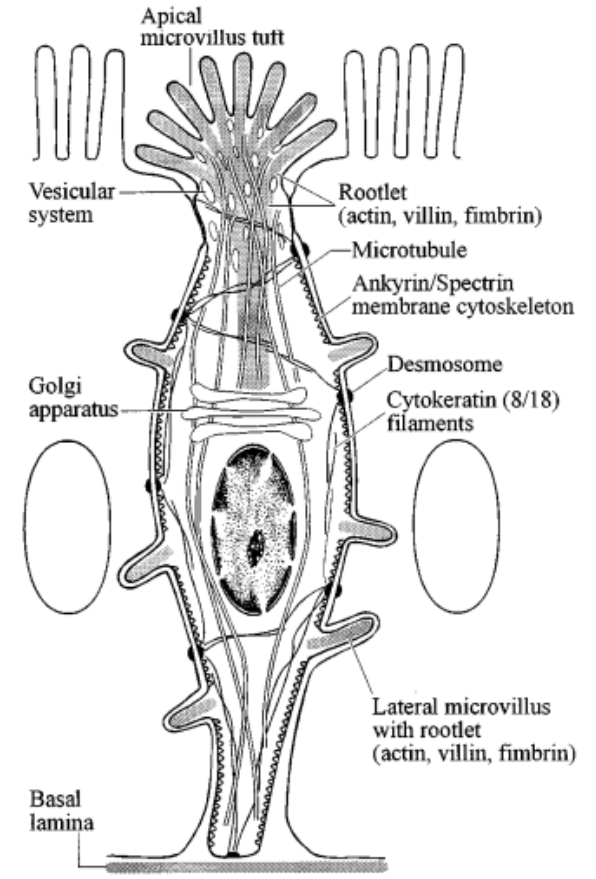
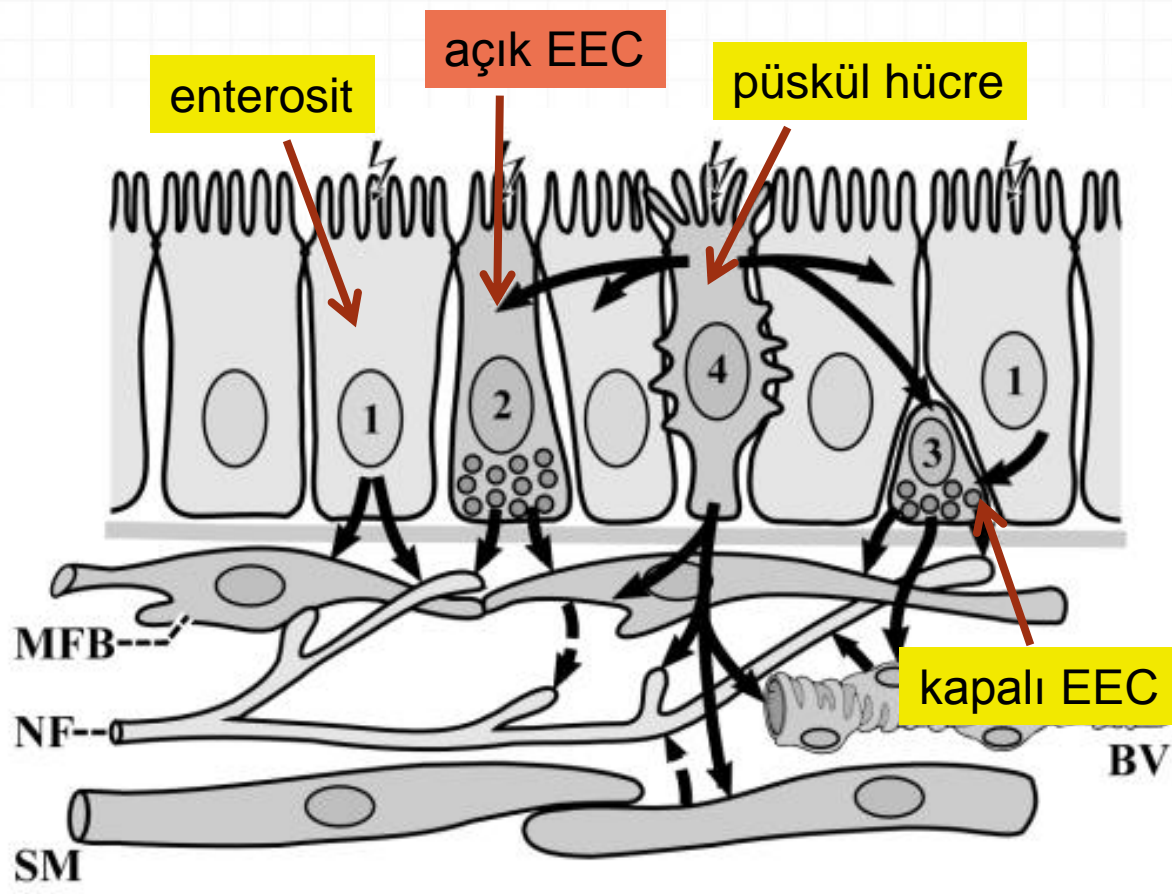
o tipik “açık-tip” yapı

o dar apikal yüz lümene

o geniş bazolateral yüzeyden
vezikül egzozitozu

Koepfen and Stanton: Berne & Levy Physiology, 6th Edition.
Copyright © 2010 by Mosby, an imprint of Elsevier, Inc. All rights reserved.

Höfer ve ark. News Physiol. Sci. 1999

LÜMEN

Glikoz
Amino asitler

Yağ asitleri
(uzun zincir)

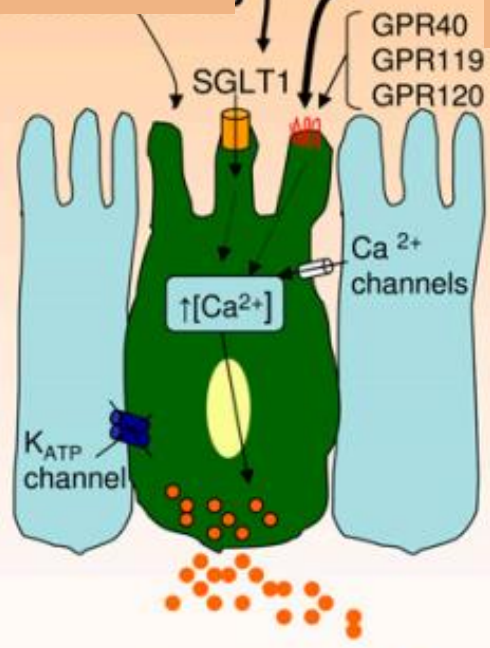
Amino
Asitler

Yağ asitleri
(uzun zincir)

Glikoz

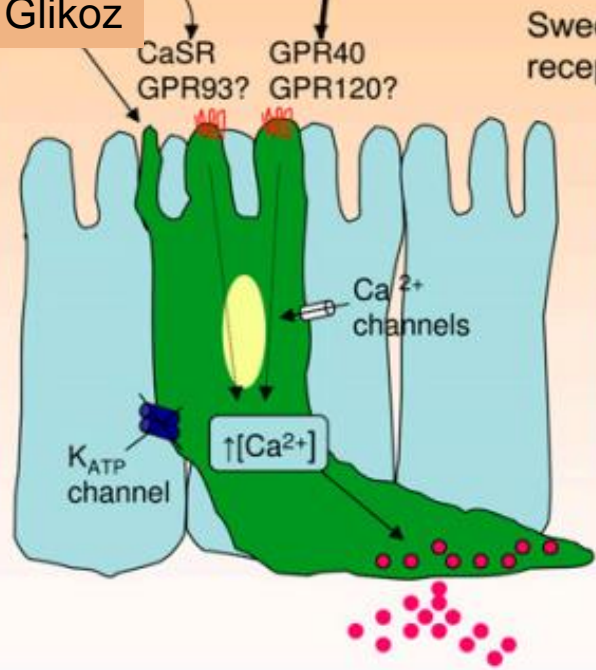
Amino asitler

Yağ asitleri
(kısza zincir)

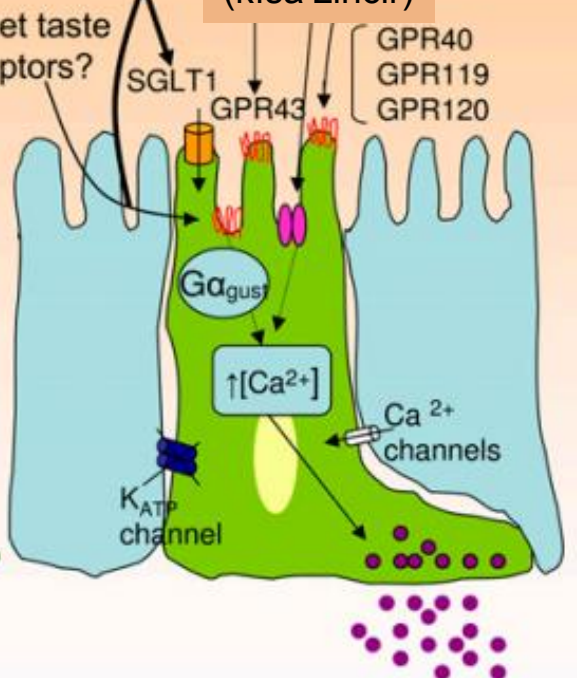
GIP serbestlenir

K hücresi

CCK serbestlenir

I hücresi

GLP-1, GLP-2 ve PYY serbestlenir

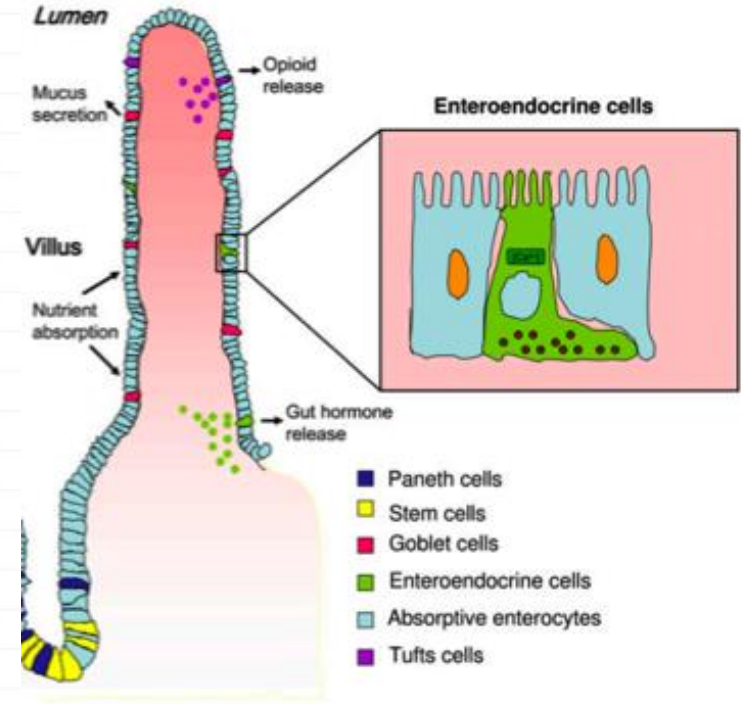
L hücresi

Proksimal bağırsak

Distal bağırsak ve kolon

EEC hücreleri

- İnce bağırsak epitel hücrelerinin sadece %1'i
- 20'den fazla hormon
- Keşifleri- 1970 - 1980'ler
- Bariyatrik cerrahinin sonuçları – dramatik kilo kaybı ve diyabetik remisyon
- Transgenik fare mühendisliği – floresan protein ekspresyonları

Bilgilerde kavram deęişiklięi

“**bir hücre bir hormon**” hipotezi:

EEC’ler belirli hücre tipleri → belirli peptid hormonlar:

○ L hücreleri → GLP-1- ve PYY

○ I hücreleri → CCK

○ K hücreleri → GIP

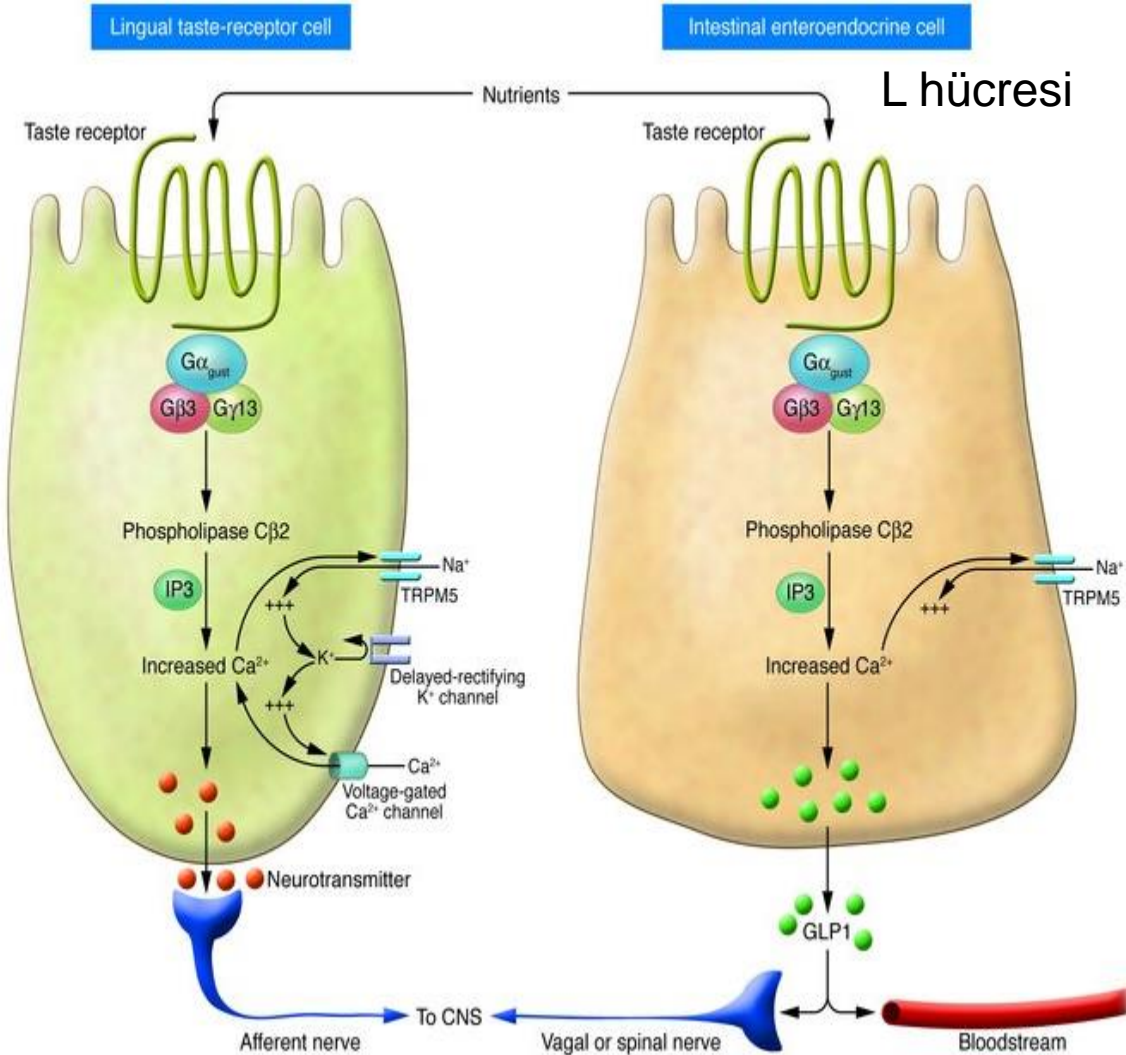
EEC’ler (özellikle ince bağırsaktakiler) çok daha geniş bir aralıkta hormon prekürsörü eksprese etmekte

Yeni keşifler

- oreksijenik barsak hormonları:
  - Ghrelin
  - Motilin
- **insulin-like 5 (INSL5)** kolondaki L hücrelerinden
  - kalori kısıtlaması ile
  - **“relaxin family peptide receptor”** (RXFP4) üzerine etkiyle gıda alımını ↑

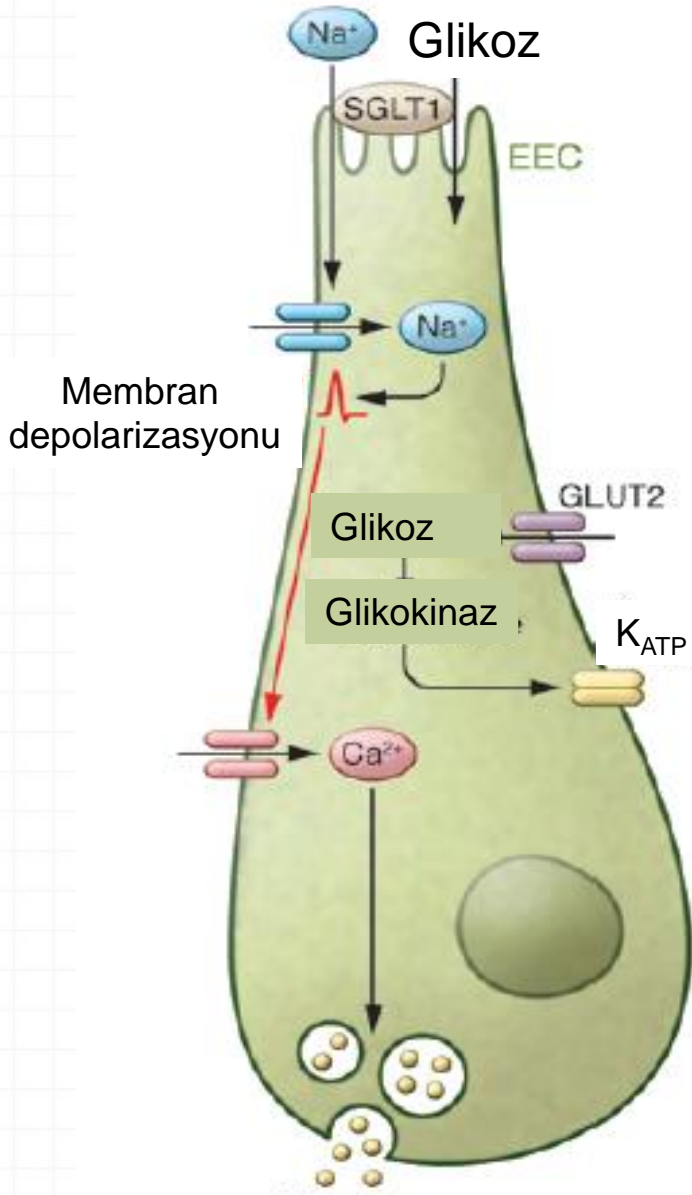

Besin-algılayıcı mekanizmalar

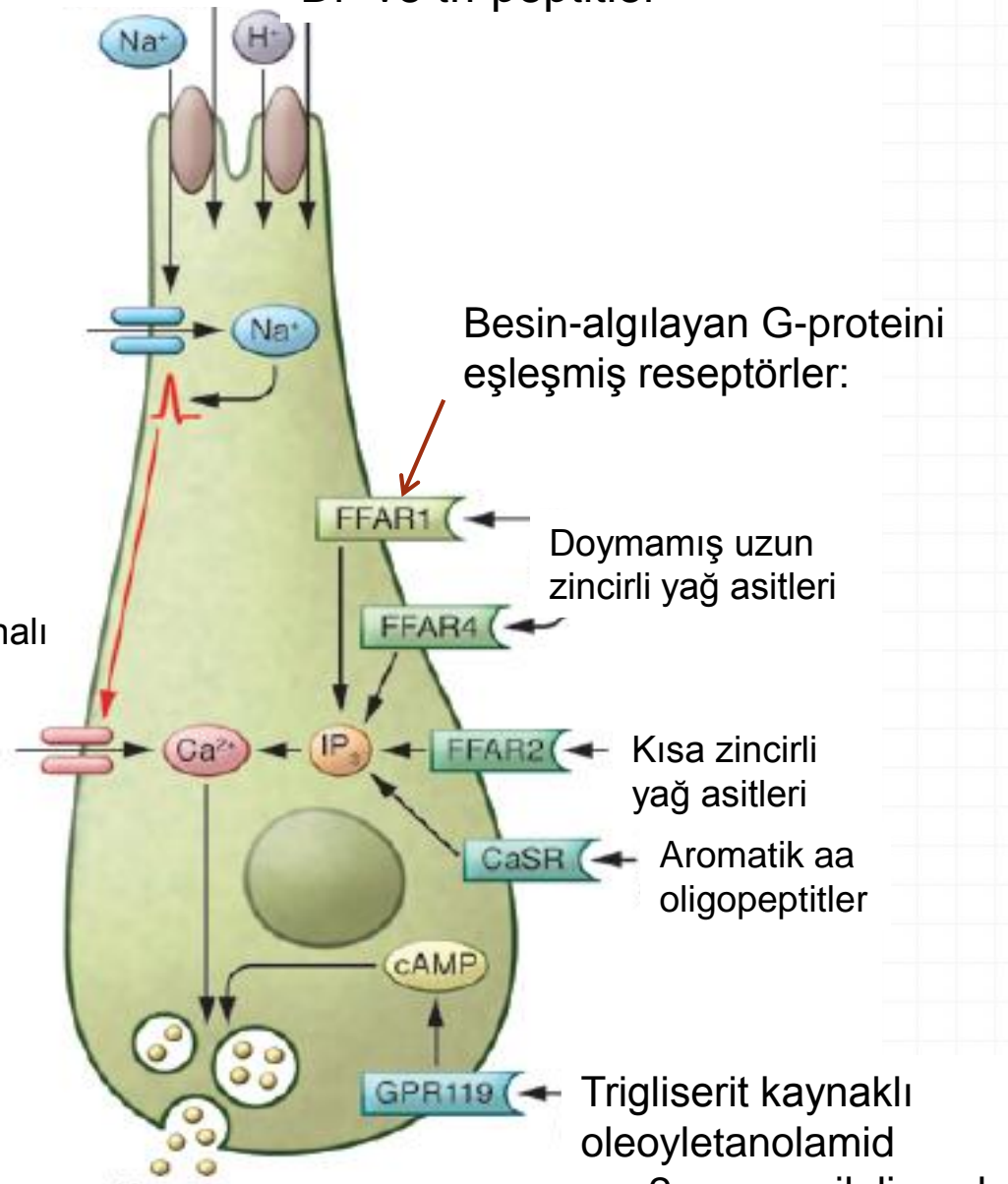

- o dilde ve barsaktaki enteroendokrin hücrelerde ortak:
- o apikal G-protein ile eşlenmiş reseptörler
- o bazolateral nörotransmitter serbetlenmesi

Amino asitler Di- ve tri-peptitler

Hormon serbestlenir
GLP-1, GIP

Besin-algılayan G-proteini eşleşmiş reseptörler:

FFAR1 ← Doymamış uzun zincirli yağ asitleri

FFAR4 ←

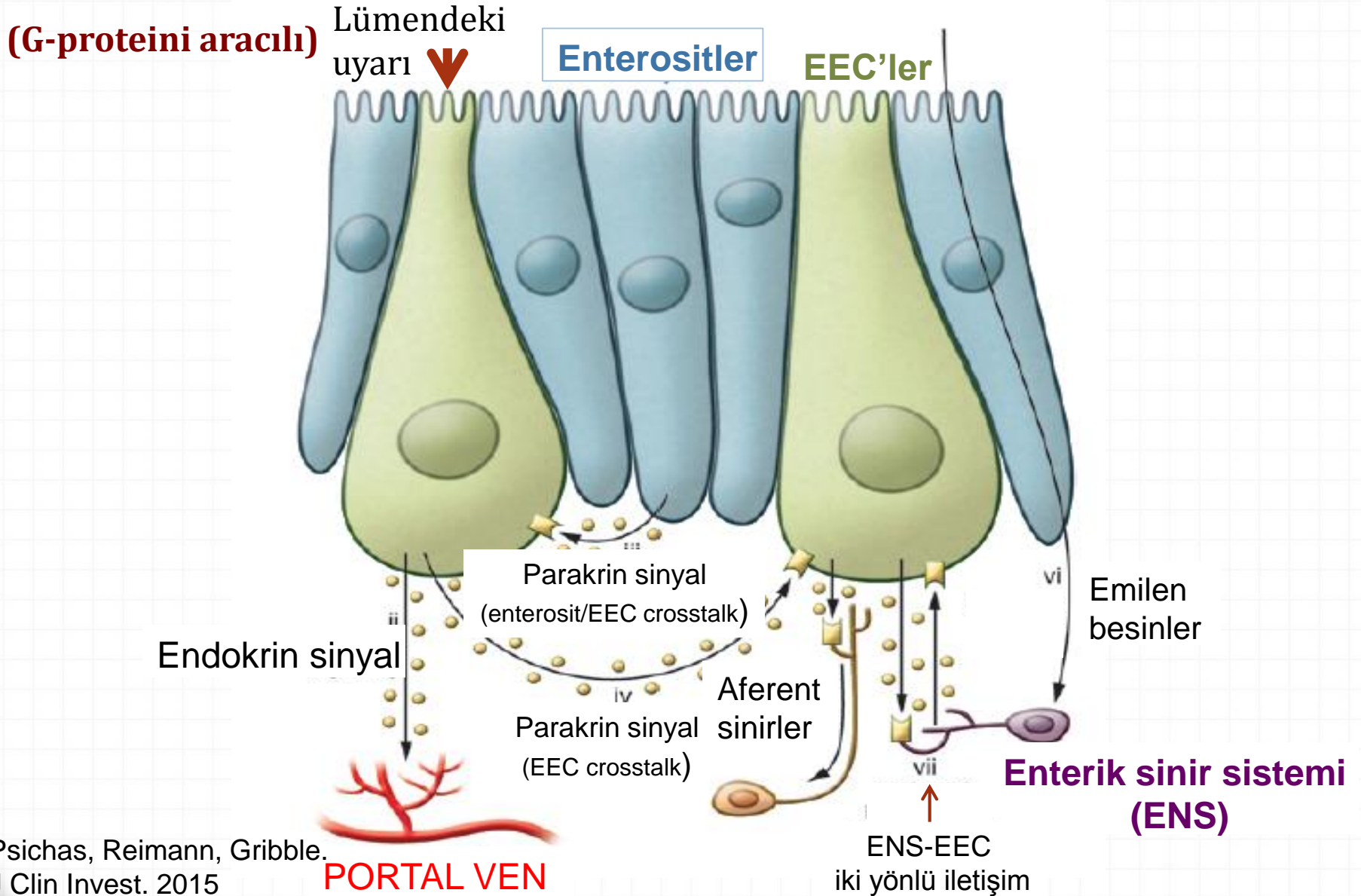
FFAR2 ← Kısa zincirli yağ asitleri

CaSR ← Aromatik aa oligopeptitler

GPR119 ← Trigliserit kaynaklı oleoyletanolamid ve 2-monoaçilgliserol

Hormon serbestlenir
CCK, GLP1, GIP, PYY

EEC'ler barsak lümenine gelen besin maddeleri, safta tuzları, mikrobiyal ürünler ile doğrudan uyarılır

Bağırsak mikrobiotası

- o Memeli kalın bağırsağında 1000 farklı bakteri türü
  - o Konak metabolizmasının temel bir bileşeni
- o **Indol** - *diyetteki triptofanın bakteriyel degradasyonu*
GLP-1 serbestlenmesi üzerinde :
  - o Voltaj-kapılı K⁺ kanallarının bloklanması ile uyarıcı etki
- o Bu karmaşık bakteri “çorba”sı, konak hücreleri ve EEC’lerle nasıl etkileşiyor ?

EEC'ler ve savunma

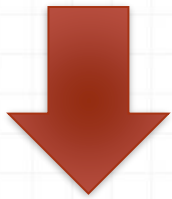
- o EEC'ler inflamatuvar aracıları algılar:
  - o interlökinler ve bakteriyel antijenleri
- o TLR'lerin uyarılması →
  - o NF- κ B aktivasyonu
  - o inflamatuvar sitokinler
  - o antimikrobiyal peptitlerin (**AMP, defensinler**)

salgılanmasını uyarır

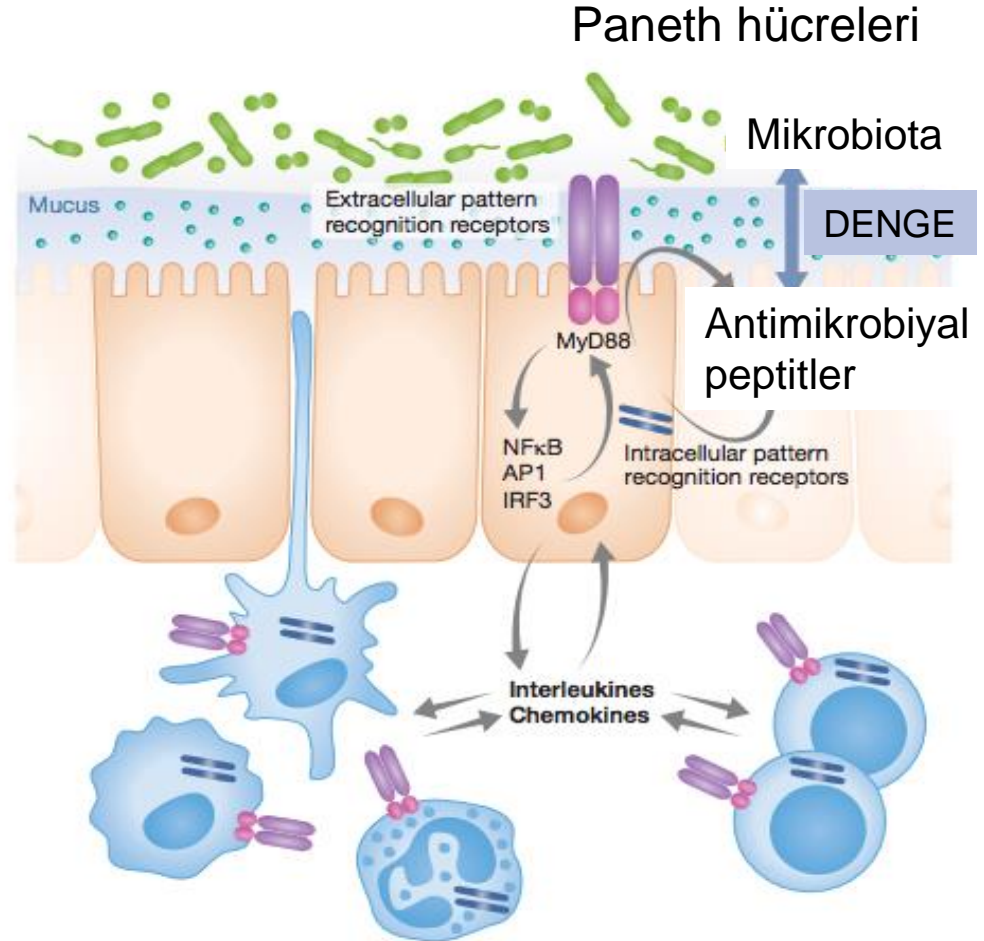
Yeterli AMP'ler

Yapısal veya gereksinime göre:

- Etkin mukus üretimi
- Hiç/az mikrobiyal translokasyon
- Düşük sitokin ve inflamatuvar aracılar
- Etkin bariyer

Homeostaz

Sürekli yenilenme

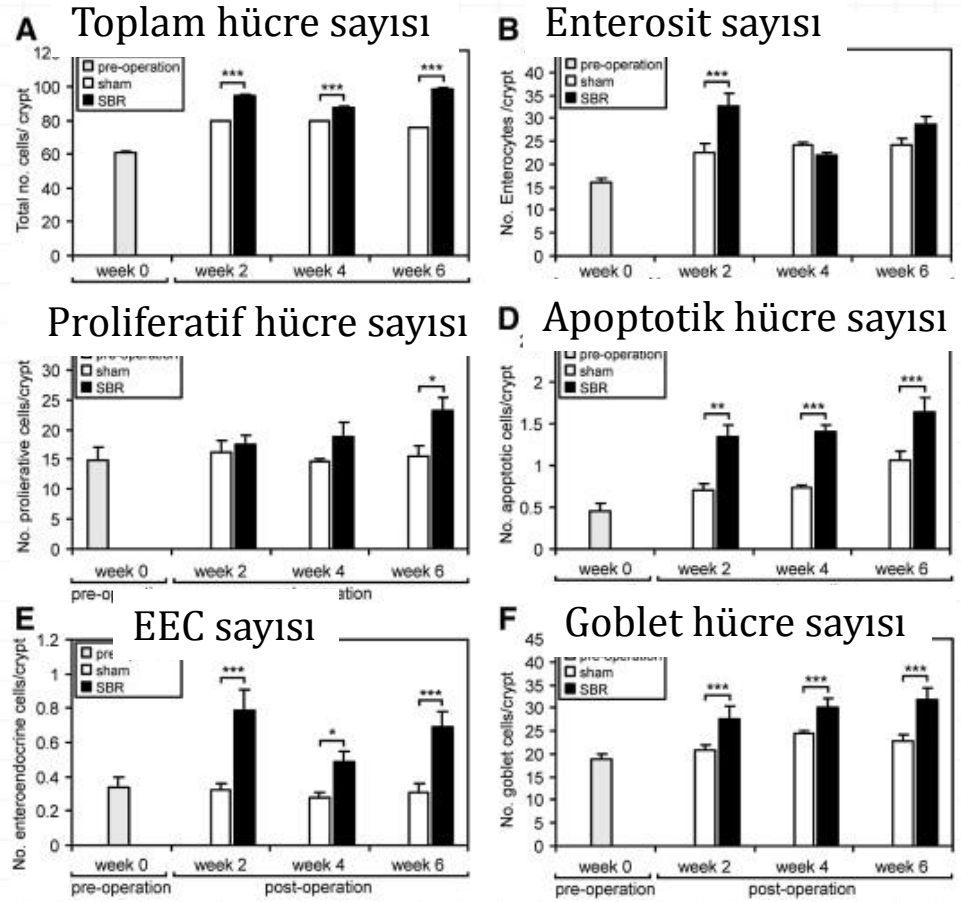
Sağlam ince bağırsak epitel mukozası- sürekli yenilenmeye gider

- Kript derinliği ve villus yüksekliği ↑
- Lokal anjiyogenez ve artmış kan akımı ve doku oksijenlenmesi olur
- Bu değişiklikler mukozal büyümeyi ve absorptif fonksiyonda ↑ destekler

İntestinal adaptasyon

- ◆ Büyük kapsamlı bir rezeksiyonu takiben oluşan doğal bir kompanzasyon mekanizması
- ◆ **yapısal ve fonksiyonel** değişiklikler → kalan bağırsaktaki besin ve sıvı emilimini iyileştirecek uyumu gösterir

Kript başına düşen:

İntestinal adaptasyon

Yapısal değişiklikler

- Hiperplazi
- Anjiyogenez
- Bağırsak genişlemesi
- Bağırsak uzaması

Fonksiyonel değişiklikler

- Taşıyıcı/hücre ↑
- Kript hücresi farklılaşma hızı ↑
- Daha yavaş transit zamanı
- Besin ve sıvı absorpsiyonu ↑

İntestinal adaptasyonda rol alan faktörler

Çok sayıda faktör rezeksiyon sonrası bağırsak adaptasyonunun kapsamını belirler :

1. Anatomik özellikler
2. Besinler ve besin alımının yolu
3. Hormonlar ve büyüme faktörleri

Anatomik özellikler

Rezeksiyon bölgesi önemli:

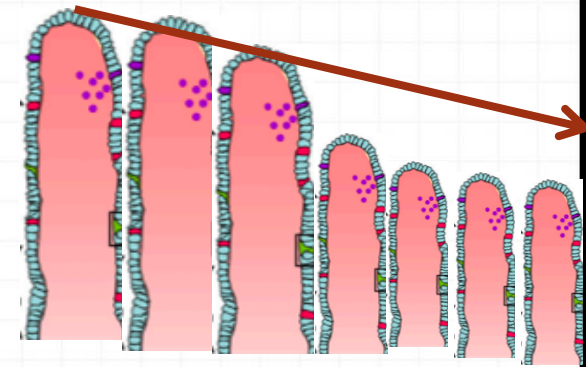
- o Adaptasyon **ileum**da jejunumdan daha üstün
  - o **ileal dokusu** olan hastalar end-jejunostomili hastalara göre daha şanslı – *kalan bağırsak uzunluğundan bağımsız*
- o *İnsanda proksimal rezeksiyon (distale göre)*
  - o *daha az diyare ve steatore*
- o Ileumun jejunuma göre adaptif potansiyeli ↑

İleumun yüksek adaptif kapasitesi

o normal koşullarda, distal bağırsak daha az lümen içeriğine maruz kalır-

bağırsağın büyümesi için potent besin uyarıları yok

o Rezeke olmayan bağırsağın villus yüksekliği proksimal-distal ekseninde giderek azalır

o ileal segment proksimale transpoze olduğunda: mukozal büyüme ve glikoz absorpsiyonu ↑

o Jejunal segment distale transpoze olduğunda villus büyüklüğü ↓

Rezeksiyonun büyüklüğü

- o İnsanlarda ve hayvanlarda **daha büyük** doku kaybı cerrahi sonrası adaptasyon ile pozitif korelasyon gösterir
  - o Ancak, tümüyle kompanse edebilme kabiliyeti kısıtlı
- o KBS'li 268 hasta –
  - o Kalan bağırsak uzunluğu <75 cm – kalıcı TPN bağımlılığı olasılığı ↑

Besin alımının yolu

- TPN ile indüklenen mukozal atrofi **enteral beslenme** ile tersine döner
  - Lümendeki besinler post-rezeksiyon adaptasyonunu ↑
- Besinlerin kompleksliği arttıkça daha fazla adaptasyon
  - Sıçan ve domuz / koyun

Besinler

- o Yağlar – adaptasyonu hızlandırır
  - o Sıçanlarda yüksek yağlı diyet- 14 günde bağırsak ağırlığı ve villus yüksekliğinde ↑
- o **Uzun-zincirli trigliseritler** orta-zincirli trigliseritlere göre epitel hiperplazisini uyarmada daha üstün
- o KBS olan (kolon devamlılığı ile) hastalarda genellikle yüksek yağlı diyetleri tolere edemiyor-
  - o Steatore ve azalmış besin emilimi

kısa zincirli yağ asitleri

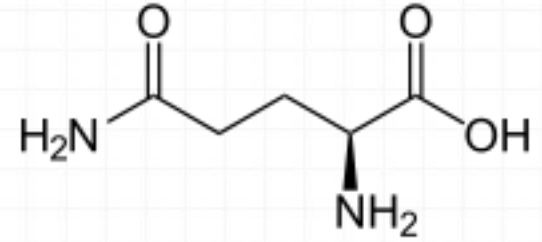
- o Rezeksiyon yapılmamış - TPN alan sıçanlarda
  - o KZYA → TPN ile azalan mukozal ağırlık, DNA ve RNA içeriklerini tersine çevirdi
- o “KZYA ile zenginleştirilmiş PN” besin taşıyıcılarının ekspresyonunu ↑

Veriler az olsa da, KBS olanlar da KZYA'den faydalanmakta

KBS'li 6 hastada diyetle 20 gün pektin –

- o Kolonda KZYA düzeylerini ↑
- o Sıvı absorpsiyonda artış eğilimi

Glutamin

- Hayvan çalışmalarında glutaminin etkinliği verilme yoluna bağlı
  - PN'a ek → rezeksiyon sonrası adaptasyon parametrelerinde iyileşmeye
  - Pelete veya diyete ek → etkisi yoktur ya da adaptasyonu azaltır
- KBS'li insanlarda tek başına glutaminin intesinal adaptasyondaki etkisini araştırmış çalışma yok
- Glutamin'in büyüme hormonu ile kombine verildiğinde bir miktar etkinliği olduğu gösterilmiş

Besinlerin iletimi:Motilite

- o Bağırsak motilitesini değiştiren →besinlerin iletimini ve bağırsağın besinlerle karşılaşmasını etkileyen faktörler →

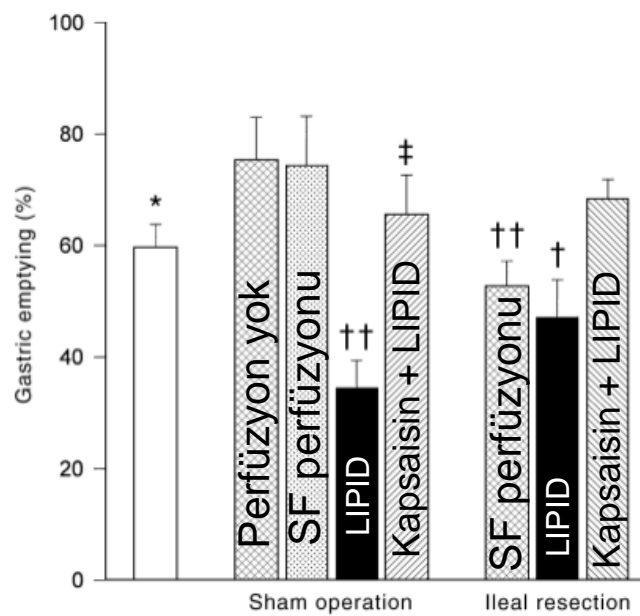
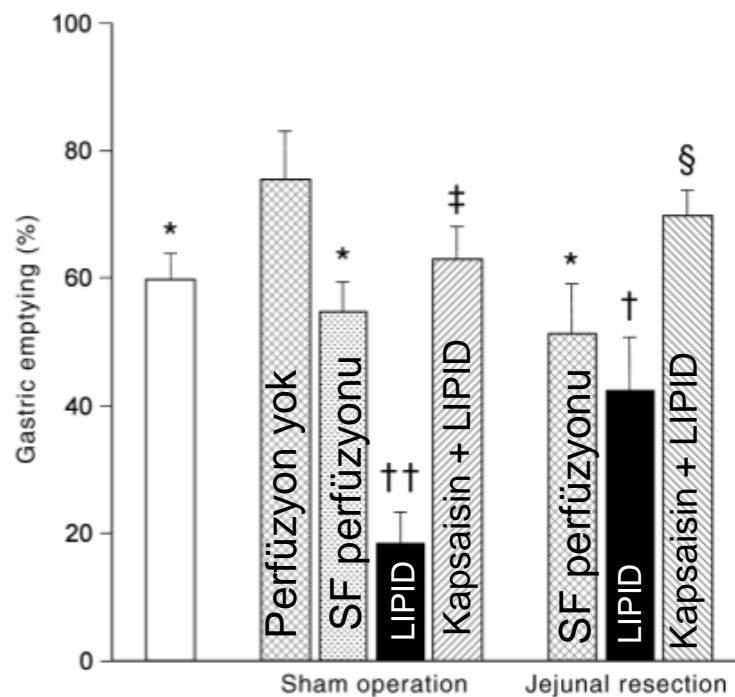
bağırsak hormonlarının salgılanmasında çok önemli

- o Mide bypass cerrahisini takiben belirgin olarak artan **GLP1 ve PYY düzeyleri** besinlerin **distal bağırsağa hızlı iletimi** ile ilişkilidir

ENTEROGASTRIC BRAKE IN RATS WITH SEGMENTAL BOWEL RESECTION: ROLE OF CAPSAICIN-SENSITIVE NERVES

Sıvı gıda boşalma hızı

Hormonlar ve büyüme faktörleri

- o 1970'lerin sonunda Taylor ve ark.
- o Hipofizektominin rezeksiyonlu sıçanlarda adaptasyon ölçütlerini ↓
- o Büyüme hormonu - “intestinal adaptasyon”a aracılık edecek potansiyele sahip bir faktör
- o Ancak preklinik çalışmalar karışık sonuçlar verdi

Büyüme hormonu

- o Rezeksiyonlu hayvanlarda -ekzojen BH
  - o bağırsak uzunluğunu, mukozal yüksekliği, jejunum villus yüksekliğini, ve glutamin ve lözin transportunu ↑
- o Diğer çalışmalar rezeksiyon sonrası mukozal büyümeye BH'nin etkisiz olduğunu gösterdi
- o FDA - 2003
- o Sistemik yan etkileri (tip 2 diyabet, karpal tünel sendromu, kas-iskelet ağrıları, kabuslar ve uykusuzluk) uzun dönem tedaviyi engelledi

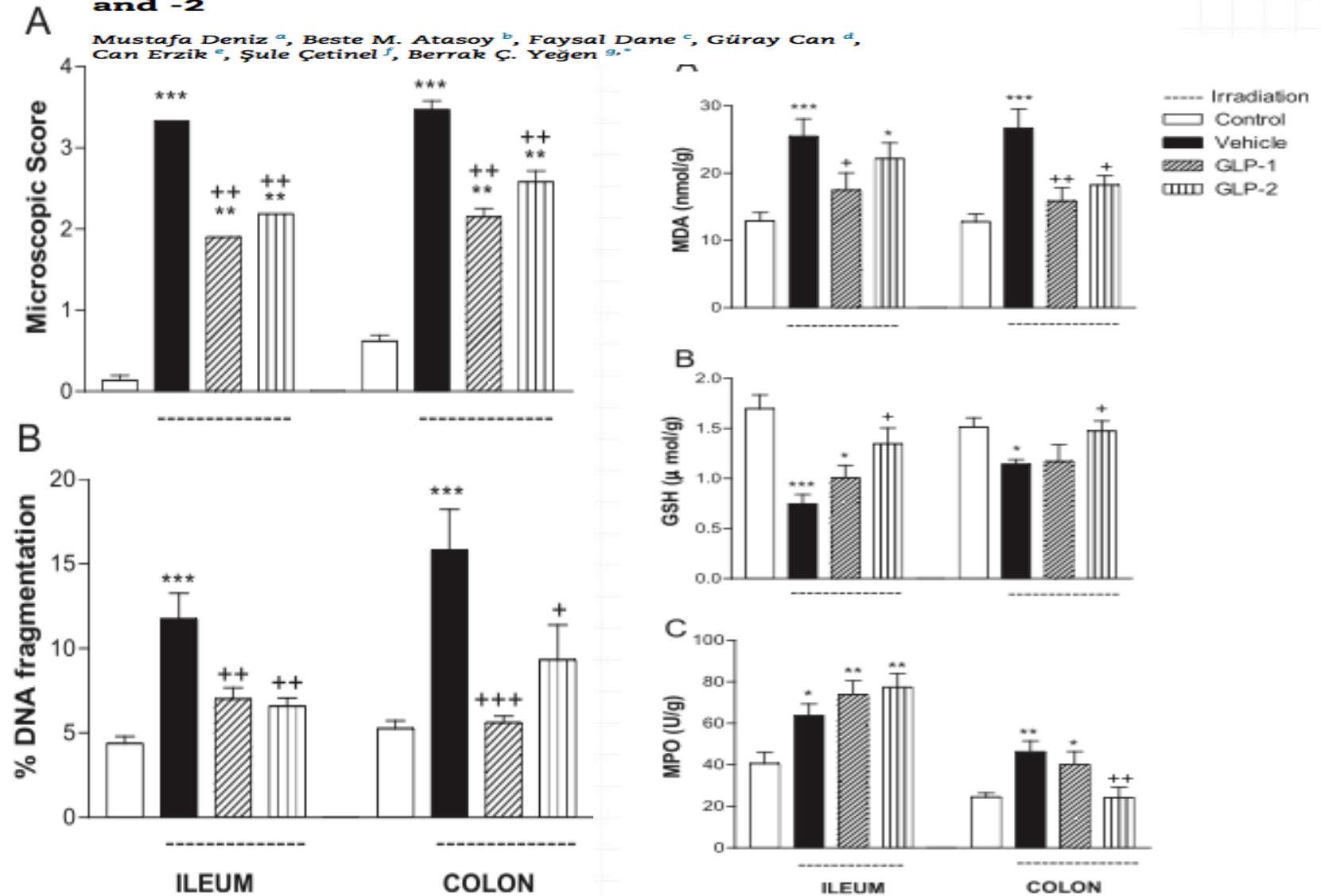
GLP-2

preklinik ve klinik:

- rezeksiyon sonrası GLP-2 ekspresyonu ↑
- postprandiyal GLP-2 düzeyi intestinal adaptasyonla korele
- GLP-2 eklenmiş PN, rezeksiyon sonrası adaptasyon parameterlerini ↑ (tekbaşına PN'ye göre)
- Kript hücre büyümesini uyarıcı ve enterosit apoptozunu azaltıcı etkileri
- Rezeksiyon olmasa bile, ekzojen GLP-2 bağırsak ağırlığı ve uzunluğu, villus yüksekliği, kript hücre proliferasyonunu ve jejunal protein içeriğini ↑

Radiation-induced oxidative injury of the ileum and colon is alleviated by glucagon-like peptide-1 and -2

Mustafa Deniz ^a, Beste M. Atasoy ^b, Faysal Dane ^c, Güray Can ^d, Can Erzik ^e, Şule Çetinel ^f, Berrak Ç. Yeğen ^{g,*}

GLP-2 analogu

- o KBS-BY tedavisinde - İlk modifiye bağırsak hormonlarını Avrupa İlaç Ajansı ve US-FDA onayladı:
  - o teduglutid (*Revestive ve Gattex*)
- o dipeptidil peptidaz-IV (DPP-IV) tarafından degradasyonu engellendi
- o yarılanma ömrü 7 dak → 2-3 saat

GLP-2 analogu

- o Teduglutid- faz 2 çalışması:
  - o 0.03, 0.10, veya 0.15 mg/kg/gün sc
  - o 0.05 veya 0.75mg/kg günde iki kez sc
- o mukozal hiperplazi
- o ince bağırsakta ıslak ağırlık absorpsiyonunda artış
  - o 750 ml/gün

GLP-2 analogu

İki faz 3 çalışmasında –

○KBS'li erişkin hastalarda GLP-2 analogu- villus yüksekliği↑, PN/IV sıvı gereksinimi ↓

○End-jejunostomili 8 SBS hastasında GLP-2 analogu:

○Diyareyi ↓

○İnce bağırsakta yağ ağırlık absorpsiyonunu ↑

○KBS'li PN-bağımlı hastalarda klinik kullanımda

GLP-1 analogu

- o Bir aylık küçük bir çalışmada GLP-1 agonisti **exenatid**:
- o 5 KBS hastası- <90cm ince bağırsak – 6-15 bağırsak hareketi - yemek sonrası dakikalar içinde
- o feçes formu ve sıklığında ↓ – yemekle ilişkili değil
- o TPN durduruldu (3/5).
- o Antroduodenal manometre- açlıkta sürekli düşük amplitüdü mide kasılmaları- exenatid ile son

GLP-1 + GLP-2

Dokuz SBS hastası:

- o GLP-1, GLP-2 ve GLP-1 ile GLP-2 birlikte infüzyonu, plasebo kontrollü (4 ayrı deneyde)
- o GLP-1 diyareyi ve fekal atımı ↓
  - o GLP-2'den daha az potent
- o GLP-1 ve GLP-2 kombinasyonu - tek başına her bir peptidin etkisine kıyasla ince bağırsak absorpsiyonunu sayısal olarak ↑

intestinotrofik proteinler

Başka proteinlerin preklinik çalışmalarda etkileri gösterilmiş:

- o Oral insülin*
- o EGF
- o IGF-1
- o Hepatosit GF

Sadece EGF ile klinik çalışma :

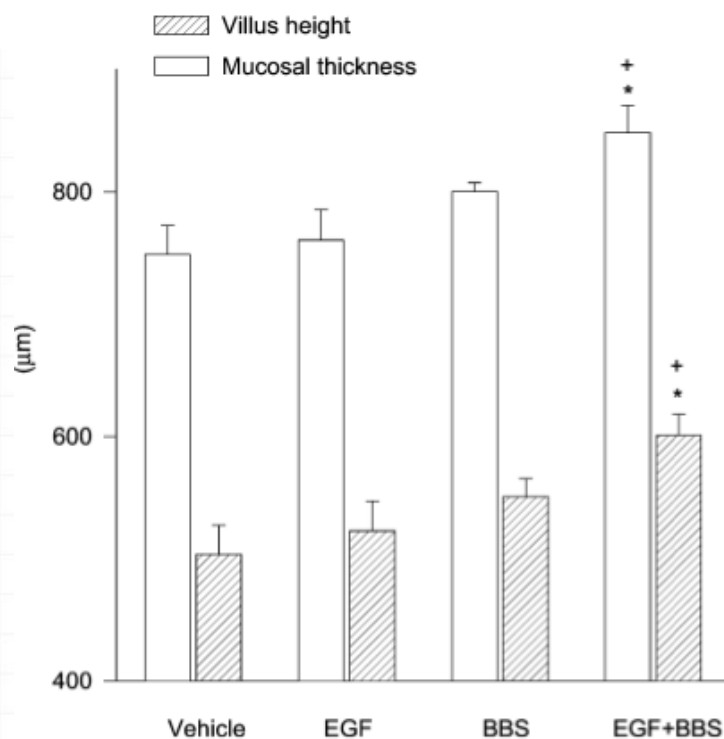
- o Tek bir pilot çalışmada 5 pediatrik hasta
- o 6 haftalık tedavi ile karbonhidrat emiliminde ↑ ve enteral alınan besinlerden elde edilen kalorige ↑

*Lulu ve ark. Pediatr Surg Int (2012)

ORIGINAL ARTICLE

Serdar H. Iskit · Halil Tugtepe · Suat H. Ayyıldız
Esin Kotiloglu · Tolga E. Dağlı · Berrak Ç. Yeğen

Epidermal growth factor and bombesin act synergistically to support intestinal adaptation in rats with massive small bowel resection

Kök hücre tedavisi

- o Gelecekte SBS hastalarının potansiyel alternatif tedavi stratejilerinde kök hücresi yer alabilir
- o SBS hastalarına kendi bağırsağından ayırt edilemeyecek şekilde yapısal ve fonksiyonel destek vereceği gibi
- o intestinal adaptasyonu destekleyen besinle uyarılan endojen hormonların sekresyonunu da artıracaktır

SBS tedavisi

Konvansiyonel tedaviler:

o Diyet önerileri (hiperfaji, yüksek karbonhidrat diyetleri, enteral beslenme destekleri ve oral rehidrasyon solüsyonları)

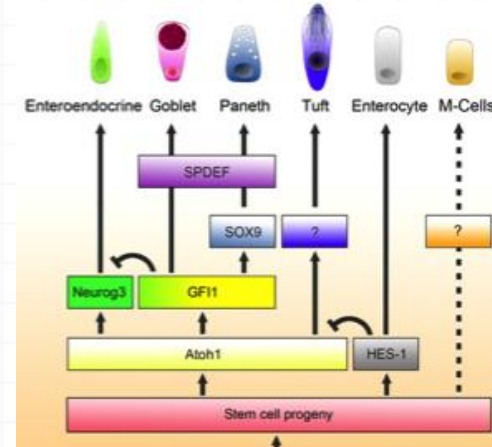
o Kısıtlı farmakolojik tedavi
(antisekretuar, antidiyareik)

o büyüme hormonu

o GLP-2 ve GLP-1

o çok sayıda bağırsak hormonu ile kombine tedavi

o Sinyal yolları ???

ELSEVIER

Contents lists available at SciVerse ScienceDirect

Peptides

journal homepage: www.elsevier.com/locate/peptides

Ghrelin and glucagon-like peptide-2 increase immediately following massive small bowel resection

Mitsuru Muto^a, Tatsuru Kaji^{a,*}, Motoi Mukai^a, Kazuhiko Nakame^a, Takako Yoshioka^b, Akihide Tanimoto^b, Hiroshi Matsufuji^a

Cell	Localization	Peptide
G cell	Pyloric antral part	Gastrin
X or A like cells	Stomach	Ghrelin
K cell	Proximal intestine	GIP ¹
I cell	Proximal intestine	CCK
S cell	Proximal intestine	Secretin
M cell	Proximal intestine	Motilin
N cell	Distal intestine	Neurotensin
L cell	Distal intestine and colon	PYY, GLP-1, GLP-2, glicentin

Kaynaklar

- Barker, Tan, Clevers. Development 2013.
- Carlson ve ark. Sem Ped Surg 2013.
- Cummings & Overduin. J Clin Invest 2007.
- Gerbe ve ark J Cell Biol 2011.
- Grosse ve ark. PNAS 2014
- Healey ve ark. J Ped Surg 2010.
- Höfer ve ark. News Physiol Sci 1999.
- Jeppesen. Curr Opin Gastroenterol 2015.
- Kunkel ve ark. Neurogastroenterol Motil. 2011.
- Lulu ve ark. Pediatr Surg Int 2012.
- Madsen ve ark. Regul Pept 2013.
- Maurer. J Nucl Med 2015.
- McKernan ve Egan. Curr Opin Gastroenterol 2015.
- Moran-Ramos ve ark. Adv. Nutr. 2012.
- Ostaff ve ark. EMBO Mol Med 2013.
- Paediatr 2015.
- Psichas, Reimann, Gribble. J Clin Invest. 2015.
- Santaolalla ve Abreu. Curr Opin Gastroenterol 2012.
- Tappenden, J Paren Enter Nutr 2014.
- Walther ve ark. Curr Opin Gastroenterol 2013.
- Websky ve ark. Curr Opin Organ Transplant 2015.

Teşekkür ederim